EMMA TĂMÂIANU-MORITA

TIPOLOGIA SINTAGMELOR ÎN MODELUL D. D. DRAŞOVEANU. POSIBILE APLICAȚII ÎN PROIECTUL *SIASTRO*

1. Considerații preliminare: proiectul *SIASTRO*

Lucrarea de față se înscrie în cadrul unei cercetări mai ample, şi anume proiectul *Sistem informatic pentru analiza sintagmatică a textelor în limba română. Fundamentare teoretică şi implementare – SIASTRO*, pe care îl conducem[1]. Realizat de un consorțiu format din patru parteneri (Universitatea „Babeş-Bolyai" – coordonator, S.C. Software ITC S.A. Cluj, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca şi Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară „Sextil Puşcariu"), proiectul SIASTRO are trei obiective principale[2]:

(1) Realizarea unui ***sistem lexico-gramatical***, format din următoarele componente:

(i) un lexicon cu intrări corespunzătoare cuvintelor limbii române, care conțin o serie de informații necesare tratării informatice a textelor;

(ii) proceduri de analiză lexico-morfologică;

(iii) interfețele grafice corespunzătoare.

(2) Modelarea analizei sintactice în vederea proiectării şi implementării unui ***analizor sintagmatic***, care identifică şi analizează sintagmele nominale, verbale, adjectivale şi adverbiale.

(3) O primă aplicație practică a analizorului sintagmatic: proiectarea şi implementarea unui ***sistem de extragere a termenilor*** dintr-un corpus de texte aparținând unui domeniu specializat. Acest sistem va fi compus, la rândul său, din următoarele elemente:

(a) o componentă de identificare a sintagmelor care pot constitui termeni (candidații de termeni);

(b) o bază de date terminologică în care se înscriu termenii validați de utilizator;

---

[1] Proiectul este finanțat printr-un grant CEEX Modulul I, Proiecte de cercetare-dezvoltare complexe, contract nr. 86 CEEX-II-03/31.07.2006 (august 2006 – august 2008), director de proiect Conf. Dr. Emma Tămâianu-Morita.

[2] Pentru o prezentare detaliată a coordonatelor principale ale proiectului, vezi Tămâianu-Morita, Cherata & Vîlcu 2006-2007.

DACOROMANIA, serie nouă, XIII, 2008, nr. 2, Cluj-Napoca, p. 137-150

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

(c) o componentă care realizează funcţia de concordanţă pentru sintagmele identificate, astfel încât, pentru fiecare candidat de termen, să poată fi stabilite contextele de apariţie, de multe ori necesare utilizatorului pentru a confirma/infirma calitatea de termen;

(d) o interfaţă care să permită utilizatorului comunicarea cu sistemul.

Analizorul sintagmatic este central între cele trei componente principale vizate prin proiectul SIASTRO. Pe de o parte, informaţiile conţinute în lexicon trebuie să fie cele relevante pentru realizarea analizorului, analiza lexico-morfologică a fiecărui cuvânt ocurent într-un text oferind baza analizei sintagmatice. Pe de altă parte, rezultatele analizei sintagmatice sunt preluate de componenta de extragere terminologică, iar tipurile de sintagme analizate sunt particularizate în formele care constituie structura posibililor termeni în limba română[3]. Pentru a verifica funcţionalitatea sistemului creat, se va alege în primă instanţă un anumit domeniu de specialitate, pentru ca un corpus textual din respectivul domeniu să facă obiectul analizei lexico-morfologice şi sintagmatice.

2. Baza analizei sintagmatice în modelul D. D. Draşoveanu: nivelul «sintagmic»

Conceptele fundamentale ale modelului gramatical elaborat de regretatul profesor clujean D. D. Draşoveanu sunt trecute în revistă şi dezbătute de Cornel Vîlcu (2008) şi Dina Vîlcu (2008) în lucrările incluse în prezentul volum. Prima contribuţie (C. Vîlcu) se focalizează asupra premiselor teoretice pentru descrierea funcţională a sintagmelor limbii române, cu justificarea autonomiei şi omogenităţii funcţionale a nivelului „sintagmic". A doua contribuţie (D. Vîlcu) explorează însuşi conceptul de *relaţie* la D. D. Draşoveanu, urmărind în detaliu argumentarea tezei că „relaţia este creatorul termenilor", cu alte cuvinte că semnificatul relaţional este cel care generează „conţinutul calităţii de termen" şi, prin aceasta, creează şi defineşte *sintagma* ca atare (T – R – T). Ambele studii examinează modelul lui D. D. Draşoveanu din perspectiva relevanţei sale teoretice şi aplicative pentru cel de-al doilea obiectiv al proiectului SIASTRO, şi anume modelarea analizei sintagmatice. Consideraţiile care urmează se înscriu în continuitate faţă de demersul colegilor noştri, ca un al treilea pas pe traiectul valorizării acestei teorii sintactice, centrându-se asupra elementelor pe care tipologia sintagmelor limbii române, aşa cum rezultă ea din modelul Draşoveanu, le poate oferi în beneficiul demersului de proiectare a analizorului sintagmatic automat.

Vom începe prin a rezuma tezele de importanţă directă pentru tema noastră.

Nivelul de structurare idiomatică superior celui lexemic este numit de D. D. Draşoveanu, începând cu 1991, nivel ***sintagmic***, iar anterior acestei date, pur

[3] Vezi discuţia detaliată întreprinsă de Cherata & Mihăescu (2007).

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

şi simplu, „nivel gramatical", termen menit să reflecte unitatea funcțională a unei părți a „morfologiei" (și anume partea care privește categoriile „de relație") cu sintaxa[4].

Aşa cum o demonstrează Cornel Vîlcu (2008), şi cum am susținut şi noi în repetate rânduri, viziunea este convergentă cu modul în care domeniul sintaxei este redefinit în lingvistica idiomatică funcționalistă coşeriană[5]. Se impune să precizăm că D. D. Draşoveanu şi-a construit teoria sintactică independent de sursele coşeriene[6] şi cu focalizare declarată asupra limbii române, circumstanțiată prin unele paralelisme structurale şi funcționale cu limbile latină şi franceză. Coincidența rezultatelor sale cu viziunea coşeriană, plasată de la bun început la palierul epistemic al gramaticii generale, nu face decât să susțină, odată în plus, validitatea şi fertilitatea cadrului conceptual avansat de Draşoveanu *şi* în calitate de model gramatical general[7].

După cum am indicat mai sus, termenul de nivel „sintagmic" apare pentru prima dată, într-un text publicat, în 1991, şi anume într-o notă la termenul „paradigmic":

> „Sunt necesare, alături de *paradigmatic* şi *sintagmatic*, două adjective care să derive de la *paradigmă*, respectiv *sintagmă*; aceste adjective ar putea fi *paradigmic* şi *sintagmic*. Tămâianu [1990], **3.1.1.,** motivând prin modelele *fonemic*, *lexemic*, îl utilizează pe *sintagmic*." (Draşoveanu 1991, p. 36, nota 5).

Paragraful la care se face referire este cuprins într-o lucrare privind schemele configuraționale în textul poetic, scheme pe care le-am definit ca entități semnificaționale (şi nu ca entități designaționale), pe baza conceptului de *sintagmă* din modelul Draşoveanu, privit în latura sa de conținut (cT – cR – cT):

> „[…] ideea că singura unitate supralexemică aparținând sistemului limbii este *sintagma*, teză demonstrată de Draşoveanu (1976, vezi mai ales p. 158-160). *Sintagma* constituie unitatea specifică a unicului nivel supralexemic al limbii, cel ***sintagmic***, nivel unde găsim, codificate şi fixate în relateme, toate *relațiile* posibile într-o limbă dată. Deoarece relatemul, înțeles drept solidaritate conținut-expresie, constituie nucleul sintagmei (Draşoveanu 1977), aceasta reprezintă o unitate sintactică în sens strict, adică se particularizează şi se descrie prin realizările relatemului (ex. *sintagmă* prin acord adjectival, *sintagmă* prin flexiune cazuală)." (Tămâianu 1990, p. 194).

Termenul „sintagmic" ni s-a impus în mod firesc, la momentul respectiv, drept cel mai apropiat de esența nivelului structurării relaționale, răspunsul de la sine evident la căutarea de către D. D. Draşoveanu a unui termen în acord cu

[4] Vezi de ex. Draşoveanu 1976, p. 158-162. Pentru distincția conceptuală *categorii de relație* vs *categorii de opoziție* şi aplicarea ei la sistemul gramatical al limbii române, vezi Draşoveanu 1975.

[5] O sinteză este cuprinsă în Coşeriu 1989, în special secțiunea 3.

[6] De altfel, şi din punct de vedere temporal, elaborarea celor două teorii la care ne referim se situează în concomitență, pe un interval de câteva decenii, începând cu anii 1960. La D. D. Draşoveanu, sistematizarea finală este cuprinsă în volumul *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, publicat în 1997.

[7] Argumente faptice şi ilustrări se aduc în Tămâianu-Morita 2004 şi 2006, prin descrieri funcționale ale sistemului limbii japoneze utilizând modelul Draşoveanu.

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

realitatea lingvistică pe care o definise – a unui termen mai transparent decât cel de „gramatem".

Relația sintactică are drept conținut specific semnificatul relațional[8], iar drept purtător „relatemul". În concordanță cu termenul anterior, cel de nivel „gramatical", această unitate funcțională apare în studiile din anii '70 şi '80 sub forma de „gramatem", reunind, ca elemente de expresie, *morfemele (flectivele) de relație* şi *conectivele* (Draşoveanu 1975, p. 68; 1976, p. 158). Cele două tipuri de „gramateme" corespund procedeelor relaționale de flexiune şi acord, pe de o parte, respectiv joncțiune, pe de altă parte. Una dintre cele mai cunoscute aplicații ale acestei disocieri (şi reuniri!, tocmai prin evidențierea finalității unitare a celor două tipuri de entități lingvistice) o reprezintă clasificarea cazurilor după funcționalitatea lor[9], în:

(i) caz de ordinul 1 – cazul care este el însuşi generator de funcție;

(ii) caz de ordinul 2 – cazul angajat prin acord;

(iii) caz de ordinul 3 – cazul impus de prepoziție, aşadar fără contribuție proprie la generarea funcției.

Centrale în modelul Draşoveanu sunt teza binarității tuturor sintagmelor, inclusiv a celor interpropoziționale (Draşoveanu 1968, p. 22; 1971, p. 331; 1973, p. 274-275; 1976, p. 160-161; 1978b, p. 179-180) şi teza că ***sintagmele se definesc nu după identitatea lexico-morfologică a termenilor, ci după natura relației care le generează*** (Draşoveanu 1977). Tipologia relatemelor este, aşadar, cea care fundamentează, pe cale de consecință, tipologia sintagmelor în modelul Draşoveanu.

3. Tipurile de relateme subordonante (Rs) intrapropoziționale

La palierul intrapropozițional, procedeele relaționale active sunt **flexiunea**, **acordul**, **joncțiunea** şi **juxtapunerea**. Orice sintagmă va fi construită, aşadar, printr-unul dintre aceste procedee şi va putea fi recunoscută tocmai în virtutea lor.

Tipurile de relateme subordonante intrapropoziționale au fost sistematizate de sintacticianul clujean într-un tablou general care, după câte ştim, nu apare ca atare în studiile sale publicate. El a constituit însă coloana vertebrală a cursurilor sale de sintaxă susținute la Facultatea de Litere a Universității „Babeş-Bolyai". Corelând două variante succesive ale tratării acestei problematici în cursurile din perioada 1988-1994, la care am asistat, am reconstituit acest tablou, în forma prezentată mai jos (*Tabelul 1*).

Tabloul are caracter de completitudine, el reprezentând, cu alte cuvinte, *sistemul relațiilor subordonante intrapropoziționale* în varianta exemplară a limbii române contemporane. Faptul este extrem de important din unghiul proiectării unui analizor sintagmatic automat: orice sintagmă este generată de relatemul său, iar relatemul său se va regăsi cu necesitate printre cele 25 de situații din sistematizarea următoare.

[8] La Draşoveanu termenul de „sens" relațional se referă la un tip de conținut specific structurării idiomatice. De aceea, în perspectiva lingvisticii integrale fundamentate de Eugeniu Coşeriu, pe care o asumăm drept cadru general al tuturor investigațiilor noastre, preferăm termenul de „semnificat", pentru a-l diferenția de „sens" în calitate de conținut specific planului textual.

[9] „[...] felul cum se grupează cazurile în generarea funcțiilor" (Draşoveanu 1969, p. 77).

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

Tabloul Relaţiilor Subordonante (Rs) Intrapropoziţionale

ACORD	VERBAL	1. Pers. 2 (+ Nr. 2)	
	ADJECTIVAL	Adjectiv	2. N2
			3. Ac2
			4. D2 + G2
		Participiu-verb	5. N2
			6. Ac2
			7. D2 + G2
FLEXIUNE	CAZUALĂ	Caz 1’	8. N1’
			9. Ac1’ +/- *pe*
			10. D1’
			11. G1’
		Caz 1’’	12. N1’’
			13. Ac1’’
	MODAL–NEPER-SONALĂ	14. Grz.	
		15. *a* + Inf.	
JONCŢIUNE	PREPOZIŢIONALĂ	Prep. + Caz	16. Prep. + Ac3
			17. Prep. + G3
			18. Prep. + D3
		Prep. + Non-Caz	19. Prep. + Adv.
			20. Adv. + Postpoz. *de*
			21. Prep. + *a* + Inf.
			22. Prep. + Supin
			23. Prep. + Adj.
JUXTAPUNERE	24. Adv.		
	25. Interj.		

Tabelul 1
(Draşoveanu 1988-1994)

4. Tipologia sintagmelor rezultată din Tabloul Rs intrapropoziţionale

Manifestările Rs sunt aplicate de D. D. Draşoveanu în descrierea unitară a construcţiilor prin care se realizează funcţiile sintactice de:

(i) atribut;

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

(ii) nume predicativ;
(iii) EPS1 (format fără suprimarea unui verb *a fi*);
(iv) EPS2 (obținut prin suprimarea verbului *a fi*);
(v) complement,

sub forma unor „schițe monografice" ale acestor funcții.

Prezentăm aici, cu titlu ilustrativ, inventarul construcțiilor atributului (*Anexa 1*) şi ale EPS1 (*Anexa 2*), şi ele reconstituite din sursele aferente cursurilor susținute de D. D. Draşoveanu între anii 1988-1994[10].

Prin faptul că aplică în mod consecvent unul şi acelaşi criteriu în descrierea şi clasificarea tuturor funcțiilor sintactice, inventarele aduc, fiecare în parte, dar mai ales luate în ansamblu, un evident spor de claritate analitică.

De exemplu, până şi o simplă privire comparativă asupra construcțiilor atributului, ale numelui predicativ şi ale EPS1 evidențiază realizările lor progresiv mai restrânse în această ordine, susținând teza unității funcționale a celor trei, i.e. înțelegerea lor de către D. D. Draşoveanu drept specii ale uneia şi aceleiaşi funcții, realizate în contexte progresiv mai determinate. Ne referim la definirea numelui predicativ şi a EPS ca „atribute" în sintagme condiționate – „atribut" în prezența verbului „copulativ", respectiv în prezența verbului „predicativ" (Draşoveanu 1973, p. 272-275; 1978a, p. 22).

Notăm, în subsidiar, că un mare număr de gramaticieni clujeni[11] au preluat şi aplicat, de-a lungul timpului, teoria sintactică a lui D. D. Draşoveanu, vizând, fiecare, o porțiune sau alta a sistemului gramatical al limbii române şi îndreptându-se cu precădere spre regândirea gramaticii tradiționale de uz didactic.

În ceea ce priveşte tipologia sintagmelor discutată aici, de pildă, D. Bejan (1995) urmează în mare modelul lui D. D. Draşoveanu. Dată fiind însă finalitatea strict didactică a lucrării, nu avem de-a face cu o aplicare sistematică sau, cu atât mai puțin, cu o punere în valoare a potențialului teoretic al modelului, ci, mai degrabă, cu preluarea fragmentară a unor elemente ale modelului, în paralel cu omiterea ori simplificarea altora. Să explicăm.

În primul rând, „modalitățile de construcție" sunt indicate numai la atribut şi complement, nu şi la numele predicativ (p. 292-297) sau EPS (p. 349-350), astfel încât prezentarea nu lasă să transpară statutul central al relatemului pentru definirea sintagmei, ori faptul că tipurile de relateme sunt relevante pentru tipologia *tuturor* sintagmelor, nu numai a unora dintre ele.

În al doilea rând, la atribut sunt enumerate patru „modalități de construcție", în forma: „flexiune", „acord", „joncțiune", „alăturare" (Bejan 1995, p. 301-302). „Alăturarea" este însă considerată a fi modalitatea de construcție şi la atributul

[10] Pentru fiecare construcție selectăm aici câte un singur exemplu, fără a intra în toate detaliile discuțiilor şi precizărilor suplimentare oferite de D. D. Draşoveanu.

[11] Menționăm doar câteva nume, ale celor care sunt sau au fost, la rândul lor, profesori la Facultatea de Litere a Universității „Babeş-Bolyai": Ştefan Házy, Gligor Gruiță, G. G. Neamțu, Dumitru Bejan, Viorel Hodiş.

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

exprimat prin verb la infinitiv şi gerunziu (ex. *Are obligaţia a face zilnic de mâncare*), pe când în modelul Draşoveanu construcţia cu infinitivul este încadrată la flexiunea modal-nepersonală, iar cea cu gerunziul este demonstrată a fi contragere de atributivă[12]. Tipologia **Rs**, fie ea şi în forma „adaptată" de autor, rămâne ulterior suspendată, nu este urmărită în consecinţele sale, întrucât „tipurile de atribute" sunt păstrate întocmai ca în gramatica şcolară tradiţională, unde se practică o clasificare după clasa lexico-gramaticală a cuvântului (Bejan 1995, p. 302-316).

În al treilea rând, la complement „modalităţile de construcţie" sunt enumerate sub forma „flexiune", „joncţiune", „joncţiune şi flexiune" (*sic*!), „juxtapunere" (p. 317-318). Surprinzător, exemplele vădesc că autorul consideră a fi realizate prin „joncţiune" complementele cu prepoziţii care impun cazul acuzativ, în timp ce „joncţiune şi flexiune" acoperă complementele cu prepoziţii care cer genitivul şi dativul. Este de domeniul evidenţei că o asemenea interpretare se îndepărtează radical de concepţia lui D. D. Draşoveanu, unde prepoziţionalul, *tot prepoziţionalul*, nu numai cel care „se vede" prin faptul că impune caz marcat cu flective non-zero, reprezintă joncţiune pur şi simplu, tocmai fiindcă aici prepoziţia, nu cazul, este cea care îndeplineşte rolul relaţional:

> „Prepoziţia, legic, este urmată de un substantiv sau pronume la cazul cerut. Cazul însă, în această situaţie, nu mai este purtător de funcţie: în exemplul *lupta contra duşmanului*, *duşmanului*, deşi la genitiv, nu este atribut genitival, ci prepoziţional, tocmai pentru că relaţia este preluată – în comparaţie cu *lupta duşmanului* – de prepoziţie. Tot aşa, acuzativul, cerut de prepoziţie […], sau dativul, în aceleaşi condiţii […], încât trebuie să admitem că joncţiunea prepoziţională exclude flexiunea cazuală ca mijloc de exprimare a raporturilor." (cu precizarea, în notă de subsol: „Altfel s-ar pune problema în gramatica limbilor în care una şi aceeaşi prepoziţie se construieşte cu mai multe cazuri") (Draşoveanu 1968, p. 31).

5. Tipologia sintagmelor din modelul Draşoveanu – posibile aplicări în perspectiva proiectului *SIASTRO*

Aplicabilitatea modelului Draşoveanu în proiectarea analizorului sintagmatic automat din cadrul proiectului SIASTRO rezultă, în opinia noastră, din următoarea constatare.

Schiţele monografice ale funcţiilor sintactice pot fi citite nu doar ca ele înseşi, ci şi, – am spune –, **în secţiune transversală**. Cu alte cuvinte, prin corelarea

[12] Dintre exemplele date de D. Bejan la atributul verbal exprimat prin verb la gerunziu (1995, p. 315) unele, precum „văd coşuri fumegând", sunt interpretabile, de fapt, drept contragere de atributivă (*Văd coşuri care fumegă*) sau de completivă indirectă (*Văd coşuri cum/că fumegă*). La altele, cum ar fi „aud oameni certându-se", „am văzut oameni admirându-şi propriile gafe", poziţia sintactică este în primă instanţă interpretabilă drept contragere de completivă indirectă şi, doar într-o a doua instanţă, cu mai mică probabilitate, drept contragere de atributivă.

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

tuturor inventarelor pe linia fiecărui tip de construcție (i.e. a fiecărui tip/subtip de **Rs**), obținem **descrierea funcțional-unitară a funcțiilor sintactice posibile generate de fiecare *Rs*. Obținem, adică, schițe monografice ale relatemelor subordonante şi, în virtutea lor, schițe monografice ale sintagmelor sub aspectul funcționalității lor sintactice**.

Ideea este susținută şi confirmată de perspectiva de tratare a nominativului 1 şi acuzativului 1 în Draşoveanu 1997 (p. 119-131).

Să configurăm aici, spre exemplificare, câteva secțiuni ale unui asemenea tablou transversal.

Construcția 5. Part.-vb N2

Funcție sint.	**Realizare**	**Exemplu**
Atr.	+	*fetița premiată a venit*
NP	–	–
EPS1	+	*construcțiile au fost lăsate neterminate*
EPS2	+	*fetița vine premiată*
Compl.	–	–

Construcția 10. D1'

Funcție sint.	**Realizare**	**Exemplu**
Atr.	+	*acordarea de premii elevilor*
NP	–	–
EPS1	–	–
EPS2	–	–
Compl.	+	C. Ind.: *s-au acordat premii elevilor* C. circ. de loc: *du-te naibii*

Cf. Construcția 18. Prep. + D3

Funcție sint.	**Realizare**	**Exemplu**
Atr.	+	*reuşita datorită muncii*
NP	+	*reuşita a fost conform aşteptărilor*
EPS1	–	–
EPS2	+	*vremea s-a dovedit conform buletinului meteo*
Compl.	+	*a înghețat datorită gerului*

Construcția 11. G1'

Funcție sint.	**Realizare**	**Exemplu**
Atr.	+	*cartea elevului*
NP	–	–
EPS1	–	–
EPS2	–	–
Compl.	–	–

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

Cf. Construcția 17. Prep. + G3

Funcție sint.	Realizare	Exemplu
Atr.	+	*lupta contra poluării*
NP	+	*lupta este contra poluării*
EPS1	–	–
EPS2	+	–
Compl.	+	*luptăm contra poluării*

Construcția 14. Grz.

Funcție sint.	Realizare	Exemplu
Atr.	–	–
NP	–	–
EPS1	–	–
EPS2	–	–
Compl.	+	C. de mod: *trece apa înotând* C. instrumental: *pătrunse spărgând uşa* C. limitativ: *să nu continuăm cercetând*

Cf. Construcția 15. a + Inf.

Funcție sint.	Realizare	Exemplu
Atr.	+	*are aerul a spune că*
NP	+	*datoria noastră este a lupta*
EPS1	–	–
EPS2	–	–
Compl.	+	*a încercat a-mi spune*

Beneficiile care derivă din adoptarea cadrului conceptual al sintaxei de tip Draşoveanu se grupează, credem, în două mari zone.

În primul rând, terminologia utilizată pentru caracterizarea sintagmelor se va afla în concordanță cu realitatea obiectului descris şi modelat (structurarea limbii române la nivel sintactic). Se evită astfel inconsecvența şi, uneori, şi ambiguitatea creată în virtutea denominațiilor de tipul „sintagmă nominală", „sintagmă adjectivală", „sintagmă verbală" etc., ce reflectă natura lexico-gramaticală a unuia dintre termenii sintagmei[13] şi nimic mai mult, acoperind *nediferențiat* construcții radical diferite din punct de vedere funcțional (sintactic). De pildă, toate construcțiile de sub pozițiile 2-7 de la atribut, NP, EPS1 şi EPS2 sunt „sintagme adjectivale". Pe de altă parte, din perspectiva funcției sintactice pur şi simplu, toate construcțiile realizate la atribut (*Anexa 1*) sunt „sintagme atributive". Oricare dintre denominațiile de acest tip *indică doar statutul termenilor, nu şi relația însăşi*.

[13] Şi aici se produc adesea inconsecvențe: uneori denumirea trimite la termenul subordonat din sintagmă, alteori la termenul regent.

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

În al doilea rând, într-o aplicație de analiză sintagmatică automată, aceste tablouri funcționale ale **Rs** se vor manifesta sub forma unor spectre de posibilități – a unor palete de valori sintactice posibile. După cum bine se ştie, analiza automată impune o anumită procedură (secvență de paşi) diferită de cea a analizei efectuate de un subiect uman. Aceasta din urmă poate ține seama de contexte oricât de îndepărtate în ambele sensuri (contexte antecedente sau succedente unității analizate), poate ignora spontan intercalările nerelevante, poate verifica încadrarea morfologică prin probe de inserție în contexte diagnostice şi comportamentul sintactic prin probe de acord, *poate recunoaşte relatemul* pe baza experienței analitice anterioare. Întrucât analiza automată nu are la îndemână asemenea proceduri, utilă într-o primă etapă a implementării credem că ar fi tocmai *absența* unor valori sintactice (nerealizarea anumitor funcții sintactice la anumite **Rs**), întrucât o asemenea absență reduce alternativele oferite inițial în pură virtualitate sistemică, preliminar unei analize complexe a contextului dat. Se înțelege de la sine, zonele de aplicabilitate imediată vor fi cele în care **Rs** poate fi identificat în mod direct prin analiza lexico-morfologică.

* * *

După cum am evidențiat în scurta discuție din secțiunea **4.**, considerăm că restituirea modelului D. D. Draşoveanu în integralitatea sa şi cu acuratețe rămâne o sarcină de viitor pentru discipolii direcți şi indirecți ai profesorului clujean. Este vorba despre o operă cu adevărat excepțională, a cărei originalitate şi coerență rămân neegalate în perimetrul abordărilor nivelului gramatical al *limbii funcționale*, la palierul *sistemului* (în accepție coşeriană).

Lucrarea de față, ca, de altfel, întregul demers de valorizare a modelului Draşoveanu în documentarea şi proiectarea analizei sintagmatice în cadrul proiectului SIASTRO, îşi asumă, pe lângă evidentele obiective de natură practic-aplicativă, şi o asemenea finalitate.

Anexa 1: Construcțiile ATRIBUTULUI

ACORD	VERBAL	1. Pers.2 (+ Nr. 2)		–	–
	ADJECTIVAL	Adj.	2. N2	+	vezi Nota (1)
			3. Ac2	+	
			4. D2 + G2	+	
		Part.-verb	5. N2	+	
			6. Ac2	+	
			7. D2 + G2	+	

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

FLEXI-UNE	CAZUAL	Caz 1’	8. N1’	+	*elevul Popescu* (falsă apoziţie)
			9. Ac1’ +/- *pe*	+	*invidia pe Ion*; *mersul noaptea*
			10. D1’	+	*acordarea de premii elevilor*
			11. G1’	+	*cartea elevului*
		Caz 1’’	12. N1’’	–	–
			13. Ac1’’	–	–
	MOD. NEPERS		14. Grz.	–	vezi Nota (2)
			15. *a* + Inf.	+	*are aerul a spune că*
JONC-ŢIUNE	PREP.	Prep. + Caz	16. Prep. + Ac3	+	*carte de citire*
			17. Prep. + G3	+	*lupta contra poluării*
			18. Prep. + D3	+	*reuşita datorită muncii*
		Prep. + Non-Caz	19. Prep. + Adv.	+	*omul de acolo*
			20. Adv.+ postpoz. *de*	+	*o astfel de femeie*
			21. Prep. + *a* + Inf.	+	*arta de a povesti*
			22. Prep. + Supin	+	*maşină de calculat*
			23. Prep. + Adj.	+ ?	vezi Nota (3)
JUXTA-PUNERE	24. Adv.			+	*mersul înainte*
	25. Interj.			+	*halal băiat*

(Draşoveanu 1988-1994)

Nota (1). Este vorba de atributul adjectival aşa cum este el definit şi recunoscut şi în gramatica tradiţională, cu toate realizările cazuale prin acord, inclusiv cele ale participiului-verb (ex. *bere băută*).

Nota (2). Construcţia nu se realizează întrucât „gerunziul acordat” este adjectiv, încadrându-se astfel la construcţiile prin acord cazual, iar gerunziul neacordat pe poziţie sintactică de atribut (ex. *scrisoare privind*) este contragere de atributivă, adică se realizează la nivel inter-, nu intra-propoziţional.

Nota (3). Exemplul discutat de D. D. Draşoveanu este următorul. Într-o structură precum *înalt de peste doi metri*, constatăm existenţa sintagmei *peste doi metri*, unde numeralul *doi* se află în ipostază adjectivală, şi este atributul lui *metri*, apărând însă relaţionat prin intermediul prepoziţiei *peste*. Cu toate acestea, nici aici prezenţa prepoziţiei nu anulează fenomenul de acord adjectival (cf. *veche de peste două secole*). Întrucât acordul este întotdeauna unul în *toate* categoriile comune, aici *gen, număr şi caz*, rămâne posibilă interpretarea sintagmei respective drept instanţiere a construcţiei 3. Credem că aceasta explică, de fapt, şi plasarea de către D. D. Draşoveanu a construcţiei Prep. + Adj. în afara perimetrului cazului 3: cazul adjectivului nu este unul impus de prepoziţie.

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

Anexa 2: Construcţiile EPS1

ACORD	VERBAL	1. Pers. 2 (+ Nr. 2)		–	–
	ADJECTI-VAL	Adj.	2. N2	+	*ele au crescut mari*
			3. Ac2	+	*părinţii le-au crescut mari*
			4. D2 + G2	–	–
		Part.-verb	5. N2	+	*construcţiile au fost lăsate neterminate*
			6. Ac2	+	*construcţiile le-au lăsat neterminate*
			7. D2 + G2	–	–
FLEXI-UNE	CAZUAL	Caz 1’	8. N1’	–	–
			9. Ac1’ +/- *pe*	–	–
			10. D1’	–	–
			11. G1’	–	–
		Caz 1’’	12. N1’’	+	*ne-a venit profesoară*
			13. Ac1’’	+	*am avut-o profesoară*
	MOD NEPERS.	14. Grz.		–	–
		15. *a* + Inf.		–	–
JONC-ŢIUNE	PREP.	Prep. + Caz	16. Prep. + Ac3	–	vezi Nota (4)
			17. Prep. + G3	–	–
			18. Prep. + D3	–	–
		Prep. + Non-Caz	19. Prep. + Adv.	–	–
			20. Adv.+ postpoz. *de*	–	–
			21. Prep. + *a* + Inf.	–	–
			22. Prep. + Supin	–	–
			23. Prep. + Adj.	–	–
JUXTA-PUNERE	24. Adv.			+	*le-a lăsat altfel*
	25. Interj.			–	–

(Draşoveanu 1988-1994)

Nota (4). În structuri precum *ziariştii au calificat dezbaterile* ***drept*** *furtunoase*, *l-a declarat* ***ca*** *premiant*, inserarea unităţilor *ca*, *de*, *drept* nu anulează acordul (la adjectiv), respectiv secundarea cazuală (la substantiv). Aceste unităţi funcţionează aici adverbial şi nu impun caz (Draşoveanu 1978a, p. 23), astfel încât construcţia 16 nu se realizează.

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

BIBLIOGRAFIE

Bejan 1995 = Dumitru Bejan, *Gramatica limbii române. Compendiu*, Cluj-Napoca, Echinox.

Cherata & Mihăescu 2007 = Sanda Cherata & Manuela Mihăescu, *Modele formale de reprezentare a informaţiilor lexicale şi terminologice în proiectul SIASTRO*, *5th International Congress on Romanian Studies*, Constanţa, June 25-28.

Coseriu 1989/1994-1995 = Eugenio Coseriu, *Principes de syntaxe fonctionnelle*, în „Travaux de linguistique et de philologie", XXVII, Strasbourg-Nancy, p. 5-46; traducere în limba română de E. Tămâianu: *Principii de sintaxă funcţională*, în „Dacoromania", serie nouă, I, nr. 1-2, p. 29-68.

Draşoveanu 1968 = D. D. Draşoveanu, *Observaţii asupra cuvintelor relaţionale*, în CL, XIII, nr. 1, p. 19-32.

Draşoveanu 1969 = D. D. Draşoveanu, *O clasificare a cazurilor cu aplicare în problema posesivelor*, în CL, XIV, nr. 1, p. 77-81.

Draşoveanu 1971 = D. D. Draşoveanu, *O categorie sintactică - unicitatea*, în CL, XVI, nr. 2, p. 325-335.

Draşoveanu 1973 = D. D. Draşoveanu, *Sintagma „Verb + Adjectiv" – o certitudine?*, în CL, XVIII, nr. 2, p. 265-277.

Draşoveanu 1975 = D. D. Draşoveanu, *Categoriile gramaticale de **relaţie** şi de **opoziţie** ale limbii române*, în CL, XX, nr. 1, p. 67-79.

Draşoveanu 1976 = D. D. Draşoveanu, *Sens relaţional şi gramatem – conţinut şi expresie la nivelul gramatical al limbii*, în CL, XXI, nr. 2, p. 153-163.

Draşoveanu 1977 = D. D. Draşoveanu, *Relaţia – dimensiunea esenţială a sintagmei*, în CL, XXII, nr. 2, p. 155-158.

Draşoveanu 1978a = D. D. Draşoveanu, *De la morfemul **pe** la un sistem al determinanţilor substantivului*, în O. Vinţeler (coord.), *Probleme de sintaxă*, Cluj-Napoca: Universitatea „Babeş-Bolyai", p. 11-32.

Draşoveanu 1978b = D. D. Draşoveanu, *Structuri şi linearitate*, în CL, XXIII, nr. 2, p. 177-181.

Draşoveanu 1988-1994 = D. D. Draşoveanu, *Sintaxa limbii române*. Curs universitar ţinut la Universitatea „Babeş-Bolyai", Facultatea de Litere, în perioada anilor universitari 1988-1994.

Draşoveanu 1991 = D. D. Draşoveanu, *Desinenţial şi intonaţional în definirea şi clasificarea predicatului*, în CL, XXXVI, nr. 1-2, p. 35-45.

Draşoveanu 1997 = D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium.

Tămâianu 1990 = Emma Tămâianu, *Procese configuraţionale textual-poetice (Cu aplicare la numele proprii)*, în *Semiotica şi Poetica (Lucrările celui de-al V-lea Simpozion de Stilistică – Poetică – Semiotică, 16-17 nov. 1990)*, 5, Cluj-Napoca, 1992, p. 191-203.

Tămâianu-Morita 2004 = Emma Tămâianu-Morita, *Limba japoneză. Schiţe de gramatică funcţională*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Clusium.

Tămâianu-Morita 2006 = Emma Tămâianu-Morita, *Limba japoneză. Schiţe de gramatică funcţională*, vol. II, Cluj-Napoca, Editura Clusium.

Tămâianu-Morita, Cherata, & Vîlcu 2006-2007 = Emma Tămâianu-Morita, Sanda Cherata & Cornel Vîlcu, *Analiza sintagmatică a textelor româneşti prin mijloace informatice: Proiectul SIASTRO*, în „Dacoromania", serie nouă, XI-XII, p. 75-84.

C. Vîlcu 2008 = Cornel Vîlcu, *Preliminarii teoretice la analiza gramaticală în proiectul SIASTRO: Nivelul sintagmic, supra*, p. 117-126.

D. Vîlcu 2008 = Dina Vîlcu, *Conceptul de relaţie în opera gramaticală a lui D. D. Draşoveanu*, *supra*, p. 127-135.

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

THE TYPOLOGY OF SYNTAGMS IN D. D. DRAŞOVEANU'S MODEL. POSSIBLE APPLICATIONS IN THE SIASTRO PROJECT
(*Abstract*)

The core concept of D.D. Draşoveanu's syntactic model, namely the 'relational meaning (significatum)', as an autonomous type of idiomatic content specific to relational words, allows for a functionally coherent and unitary description of all the categories of syntagms in the Romanian language at its systemic level of organization. The paper focuses on intra-clausal syntagms generated by subordination, and examines the applicability and advantages of Draşoveanu's model in the process of designing and implementing a system for automatic syntagm analysis, within the *SIASTRO* project.

Universitatea „Babeş-Bolyai"
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31

BDD-A1783 © 2008 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)